Arvestades seda, et Tartu elanikkond suutis üles ehitada juba 13. sajandil niisugused suured hooned nagu Maarja ja Jaani kirik [11], pidi tal leiduma võimalus ka linna tähtsama profaanehitise — raekoja püstitamiseks. Käsiteldava raekoja asukoha saame võrdlemisi täpsalt määratleda bürgermeister Wybersi revisjoniraamatu [12] ning Tartu 1675. a. plaani abil [13]. Võrreldes viimast uuemate kaartidega selgub, et vanima teadaoleva ja praeguse raekoja asukohad langevad suuremalt osalt ühte, muidugi sel määral, kui seda võimaldab mõlema ehitise erinev kuju ja suurus [14]. See on ka loomulik. Ei võimaldagi ju ruumiolud Tartu turule teist valikut.

1675. aasta plaanil moodustab raekoja põhipind trapeetsi, mille pikemad küljed umbes 25,5 ja lühemaist üks 15 ja teine 13 meetrit pikk [15]. Võimalik, et siin on tegemist ainult joonistaja veaga, sest 1687. aastal toimetatud varemete mõõtmisel saadud andmete järgi otsustades oleks see pidanud olema täisnurkne nelinurk. Selle põhjal oli raekoja vundamendi pikkus 13 sülda 3 jalga ja 7 tolli, laius 6 sülda 5 jalga [16]. Need mõõdud vastavad enam-vähem kaardi omadele, ja kui arvestada veel seda, et mõõtmisel tarvitatud sülla täppis pikkus on meile teadmata, siis raekoja põhipind oli seega umbes 400 ruutmeetrit suur.

Niipalju kui meie puudulike andmete varal võib otsustada, oli Tartu raekojal teatav sarnasus kaasaegse Riia raekojaga [17], millega see, nagu juba nimetatud, oli võib-olla ehitatud umbes samal ajal. Kuna Riia ja Tartu omavalitsusasutised ja nende funktsioonid suurel määral sarnanesid — põhines ju Tartu linnakord Riia õigusel — siis võib oletada, et nende raekodade ruumijaotuski ei erinenud väga palju [18]. Raekoja ruumidest piiskopiajal on meil kahjuks teateid ainult raesaali (Nyenstädt nimetab teda „Reventer'iks") ja „Cämmerey" kohta. Need olid ühtlasi

---

[11]) Freymuth, Tartu linn orduajal, „Tartu", lk. 17. Arbusovi oletus, et Tartu vanim raekoda on asunud endisel turul, praeguse Laia tänava kohal (Geschichtliche Landeskunde, Baltische Landeskunde, lk. 404) näib olevat põhjendamatu juba seepärast, et endise Jakobi kiriku ümbruses võib-olla asetsenud turuasundust ei saa pidada Tartu linna eelkäijaks; vt. Freymuth, Tartu välisilme kujunemine, „Tartu", lk. 3. Tartu linna tekkimise ajaloost, A. Ajakiri 1921, lk. 95—96.

[12]) Wybers, R. B., (A. 10), f. I ja 15.

[13]) Tartu plaan aastast 1675; originaal Rootsi sõjaarhiivis Stokholmis (Dorpat nr. 18).

[14]) Vrd. O. Freymuthi kaarti „Tartu linn keskajal" koguteos „Tartu" lisas.

[15]) Vt. plaan nr. 1 selle töö lõpus.

[16]) Ühenduses raekoja ülesehitamiskavatsusega laskis raad aastal 1687 valmistada varemete põhiplaani. Plaan ise on läinud küll kaduma, kuid mõned tema mõõtudest leiduvad plaani joonistaja müürseppmeistri tehtud uue raekoja ehituseelarves — „Ein off satz wor fiel ziegel und Kalg alhier zum Rathhausse gehet ist dasz alles wenyste off gesetzet nach dem alten grunt zu Bauen". (XVI, 152a.) Tr. L. A.

[17]) Vrd. A. Buchholtz, op. cit., lk. 164—193.

[18]) Riia raekoja ruumide kohta vt. A. Buchholtz, op. cit., lk. 193—211.

Tartu II, lk. 220